

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ЮРИДИЧЕСКОЙ НАУКИ

УДК 378.14.: 339.9

ГОСПОДАРСЬКА ФУНКЦІЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ ЇХ АВТОНОМІЇ

Василь КОСТИЦЬКИЙ,

доктор юридичних наук, професор
Краківського педагогічного університету імені Комісії народної освіти

Максим ТИМОШЕНКО,

кандидат юридичних наук, проректор
Європейського університету

АНОТАЦІЯ

У статті через показано, що реалізація права на вищу освіту невіддільна від діяльності закладів вищої освіти, завдяки функціонуванню яких така освіта здобувається. Закладів вищої освіти повинні розвиватися та удосконалюватися відповідно до зростаючих суспільних потреб і запитів, у контексті процесу модернізації вищої освіти. Найменшою «клітинкою» інституційної системи закладів вищої освіти є сам заклад вищої освіти як окремий вид установи, що є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, здійснює наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їх покликань, інтересів і здібностей. Автономію закладів вищої освіти віднесено до числа сутнісних ознак правової природи сучасних закладів вищої освіти. При цьому така автономія закладів вищої освіти інтерпретується як самостійність, незалежність і відповідальність закладів вищої освіти у прийнятті рішень щодо розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених законом. Виокремлено такі її види як академічна, організаційна та фінансова. Концепція автономії закладів вищої освіти має важливе значення для пізнання особливостей господарсько-правового регулювання діяльності закладів вищої освіти за сучасних умов, виходячи з того, що: 1) саме вона дає найширший простір для реалізації господарської функції закладів вищої освіти; 2) є відпрацьованою на прикладі європейського освітнього простору концепцією, а саме до цього простору прагне інтегруватися Україна з її системою вищої освіти; 3) сучасні соціально-економічні умови розвитку більшості демократичних держав вимагають розширення автономії закладів вищої освіти; 4) найперспективнішими напрямками такого розширення є розширення управлінської та фінансової автономії закладів вищої освіти, що відповідає як загальноєвропейським трендам розвитку вищої освіти, так і актуальним потребам зміцнення інституційної спроможності закладів вищої освіти в Україні; 5) система закладів вищої освіти всіх форм власності повинна забезпечуватися більш гнучким та ефективним управлінським механізмом як на загальнонаціональному рівні, так і на рівні самоврядних закладів вищої освіти.

Ключові слова: освіта, вища освіта, заклади вищої освіти, господарська функція закладів вищої освіти, автономія закладів вищої освіти, управлінська автономія закладів вищої освіти, фінансова автономія закладів вищої освіти, право на вищу освіту.

ECONOMIC FUNCTION OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN THE CONTEXT OF THE CONCEPT OF THEIR AUTONOMY

Vasyl KOSTYTSKY,

Doctor of Law, Professor of the Krakow Pedagogical University
named after the Commission on Public Education

Maksym TYMOSHENKO,

PhD., Associate Professor, Vice-Rector
of Private higher education institution «European University»

SUMMARY

The article shows that the realization of the right to higher education is inseparable from the activities of higher education institutions, due to the functioning of which such education is obtained. Higher education institutions must develop and improve in accordance with growing societal needs and demands, in the context of the process of modernization of higher education. The smallest "cell" of the institutional system of higher education institutions is the higher education institution itself as a separate type of institution that is a legal entity of private or public law, operates under a license to conduct educational activities at certain levels

of higher education, carries out scientific, scientific, technical, innovative and / or methodical activity, provides the organization of educational process and acquisition by persons of higher education, postgraduate education taking into account their vocations, interests and abilities. The autonomy of higher education institutions is one of the essential features of the legal nature of modern higher education institutions. At the same time, such autonomy of higher education institutions is interpreted as independence, autonomy and responsibility of higher education institutions in making decisions on the development of academic freedoms, organization of educational process, research, internal management, economic and other activities, independent selection and placement within the limits established by law. Its types are distinguished as academic, organizational and financial. The concept of autonomy of higher education institutions is important for understanding the features of economic and legal regulation of higher education institutions in modern conditions, based on the fact that: 1) it provides the widest space for the economic function of higher education institutions; 2) is a concept developed on the example of the European educational space, namely, Ukraine seeks to integrate into this space with its higher education system; 3) modern socio-economic conditions for the development of most democracies require the expansion of the autonomy of higher education institutions; 4) the most promising areas of such expansion are the expansion of management and financial autonomy of higher education institutions, which meets both European trends in higher education and current needs to strengthen the institutional capacity of higher education institutions in Ukraine; 5) the system of higher education institutions of all forms of ownership should be provided with a more flexible and effective management mechanism both at the national level and at the level of self-governing higher education institutions.

Key words: education, higher education, institutions of higher education, economic function of institutions of higher education, autonomy of institutions of higher education, managerial autonomy of institutions of higher education, financial autonomy of institutions of higher education, the human right to higher education.

Постановка проблеми. Реалізація конституційного права людини на вищу освіту (частини третя – четверта статті 53 Основного Закону України [1]) невіддільна від діяльності закладів вищої освіти (далі – ЗВО), завдяки функціонуванню яких, власне, така освіта здобувається. Звісно, ЗВО повинні розвиватися та удосконалюватися відповідно до зростаючих суспільних потреб і запитів, у контексті процесу модернізації вищої освіти як комплексного напрямку діяльності України в освітній сфері та запоруки результативності здійснення трансформаційних процесів в інших, пріоритетних для країни напрямках [2]. Саме завдяки такому розвитку й удосконаленню діяльність ЗВО загалом належить до ключових необхідних інституційних гарантій забезпечення права особи на вищу освіту [3; 4]. Відповідно до таких запитів і потреб, унаслідок переходу людської цивілізації до етапу «суспільства знань» трансформувалася сама ідея ЗВО, «пройшовши етап визначення його як місця передачі й поширення знань, пошуку істини, формування наукового пізнання, обґрунтування й підтримки єдності навчання, наукового дослідження і виховання» та, відповідно, перейшовши в ідею ЗВО «як освітньо-науково-промислового конгломерату, своєрідного мегаоб'єднання, реалізації як простору для бізнесу і підприємництва» [5]. Це зумовлює актуальність наукового дослідження питань трансформації господарської функції ЗВО за сучасних умов, зокрема у вимірі науки господарського права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З актуальних наукових розробок у цій сфері слід виокремити дослідження О. В. Бондаренка, А. В. Вербицької, О. В. Гаращука, Н. Л. Губерської, Р. В. Гурака, Б. В. Дерев'янка, Ю. В. Заблоцької, К. С. Избаша, І. С. Каленюка, А. С. Кравченка, С. І. Мандрика, О. Ф. Мельничук, П. В. Нестеренко, І. О. Острівного, У. М. Парпан, І. І. Пасіновича, Т. В. Рижой, Г. Ф. Хоружого та ін. Завдяки зусиллям цих науковців було сформовано наукове бачення достатньо неоднорідної за змістом, структурою та взаємозв'язками «палітри» функцій ЗВО, особливості кожної з яких та їх упорядкування у цілісну систему функцій ЗВО спирається на різну наукову аргументацію та набір відмінних за характером критеріальних ознак, а також виокремлено й обґрунтовано існування в цій системі функції господарської (фінансово-господарської) ЗВО.

Метою статті є з'ясування особливостей інтерпретації господарської функції ЗВО в контексті концепції їх автономії в умовах сучасної України. Зазначені особливості висвітлюються із застосуванням теоретико-методологічних правової науки та доктрини господарського права, а

також з урахуванням національного та зарубіжного досвіду господарської автономізації ЗВО.

Виклад основного матеріалу. Як добре відомо, в сучасній Україні «процес формування структури сфери вищої освіти перебуває у стані зачаткового розвитку. До сьогодні остаточно не сформовано державної політики щодо ЗВО різних форм власності, стосовно їх кількості та вимог до якості надання послуг, галузевої приналежності, надання оплатних послуг тощо. Через це навіть визначення статусу ЗВО та визначення їх видів є нагальним мінімумом» [6 -12].

Основою відповідної інтерпретації сутнісних ознак ЗВО мають бути ті елементи правового статусу ЗВО, які передусім чітко легалізовані на законодавчому рівні в їх системному взаємозв'язку [13 -16]. Закон України «Про вищу освіту», прийнятий у 2017 р., забезпечив міцну правову базу для запровадження в Україні нових європейських принципів в функціонуванні ЗВО: адміністративної, академічної та фінансової автономії ЗВО, академічної свободи викладачів і студентів, незалежної оцінки якості вищої освіти, прозорості та підзвітності ЗВО в реалізації її основних функцій [17]. При цьому своєрідність ЗВО як суб'єкта господарської діяльності також ґрунтується на нормативному визнанні його автономії, якій надано законодавчого характеру. Під останньою в Законі розуміється самостійність, незалежність і відповідальність ЗВО у прийнятті рішень щодо розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, визначених законом (пункт 1 частини першої статті 1 Закону України «Про вищу освіту» [18]).

Необхідно також враховувати і передбачену Законом фінансову автономію ЗВО, зокрема у здійсненні фінансово-господарської діяльності, в тому числі для інноваційної активності ЗВО, розпорядженні власними коштами, розміщеними на рахунках у банках, послабленні податкового тиску тощо [19]. Адаже саме за умов «фінансової самостійності ЗВО мають більш раціонально використовувати фінансові ресурси з урахуванням реальних потреб ЗВО, активізувати пошук шляхів поповнення позабюджетних коштів» [20].

Компліментарно до вищенаведених законодавчих позицій у сучасній науці сформульовано комплексне бачення автономії ЗВО, де власне автономія ЗВО позначає вимогу колегіального самоврядування, що визначає самостійність ЗВО з усіх академічних, організаційних, фінансових питань, спрямованих на розвиток ідеї університету. Своєю

чергою, вона складається з академічної, організаційної та фінансової автономії, де, зокрема: 1) академічна автономія передбачає самостійність у навчальній (свобода викладання; самостійність в організації освітнього процесу; відповідальність за ухвалені навчальні програми, цензура навчальних посібників; доступність університету для всіх суспільних класів; високий рівень мобільності студентів; свобода вибору студентами дисциплін) і науково-дослідній (свобода наукових досліджень; право присуджувати наукові ступені; організація викладачами й студентами наукових товариств; право видавати власні періодичні наукові видання) діяльності; 2) організаційна автономія передбачає відповідальність ЗВО за відбір студентів; самостійна кадрова політика; незалежність у питаннях внутрішньої організації й управління (формування кафедр, факультетів); функціонування університетського суду; 3) фінансова автономія передбачає свободу внутрішнього розподілу фінансових ресурсів ЗВО, генерування прибутку від недержавних джерел [21].

У Лісабонській декларації «Університети Європи після 2010 року: визнання за єдності мети» (13 квітня 2007 р.) було визначено функціональну суть автономії ЗВО як здатність адаптуватися до суспільних змін. При цьому було виокремлено академічну, фінансову, організаційну, автономію в кадровій політиці. Ці види автономії детально схарактеризовано у висновках Європейської асоціації університетів за результатами проекту ATHENA: 1) академічна – чітка регуляція кількості студентів, їх відбір, реалізація програм, вибір мови навчання, визначення змісту програм та механізмів і провайдерів забезпечення якості; 2) організаційна – вибір процедури та критеріїв щодо призначення ректора, співпраця з зовнішніми членами органів врядування, визначення структури вишу, юридичні створення; 3) кадрова – процедури прийому персоналу, заробітна плата, звільнення працівників, кар'єрний ріст; 4) фінансова – модель фінансування, можливість позики коштів, встановлення плати для вітчизняних і зарубіжних студентів [21].

Загалом, вищевказане визначення автономії ЗВО як конститутивної ознаки його як суб'єкта господарських відносин відповідає розробленій у науці концепції господарської автономії ЗВО [22]. Згідно з нею, зокрема, ЗВО «сам установлює загальну основу регулювання, надання послуг та розподілу ресурсів» [23]. Тож з огляду на необхідність розбудови інноваційної економіки, а також зважаючи на соціально-економічні умови та специфіку освітньо-наукової системи сучасної України, українським вбачається подальше розширення автономії ЗВО як у здійсненні навчального процесу та досліджень, так і у сфері здійснення власне господарської діяльності [24].

Зазначимо, що запропонована в юридичній літературі концепція розмежування ЗВО з високим рівнем автономії (ЗВО зі статусом дослідницького університету), ЗВО з середнім рівнем автономії (академії та університети, що не мають статусу дослідницьких університетів, проте мають статус національних ЗВО) та ЗВО з низьким рівнем автономії (ЗВО, що не мають статусу дослідницьких університетів і статусу національних ЗВО) [25] має, на наш погляд, суттєве евристичне значення для визначення (уточнення) кола господарських прав різних видів ЗВО (зокрема, таких, як національні ЗВО, дослідницькі університети тощо).

Аналізуючи феномен фінансової автономії ЗВО, слід відзначити, що загалом новітній період функціонування системи ЗВО характеризується істотним падінням спроможності держави фінансово допомагати цій системі, у тому числі освітнім закладам державної форми власності. Відомо, що упродовж тривалого часу економічний розвиток ЗВО забезпечувався повним державним фінансуван-

ням. Державне регулювання [26], що характеризувалось плануванням діяльності та розвитком закладів освіти на рівні відповідних владних структур, централізованим державним управлінням на основі нормативних документів, прямим підпорядкуванням і контролем держави у фінансово-господарській діяльності освітніх закладів, виключало можливість самостійного прийняття рішень [19]. Відповідно, загальноприйнятим дотепер вважали теоретичне положення про пріоритетну роль держави у фінансуванні вищої освіти, а також в активному регулюванні механізму надання освітніх послуг з метою досягнення оптимізації різних джерел фінансування [27].

Проте, попри значну роль держави у фінансуванні вищої освіти [28] прийняти беззастережно постулат про пріоритетну роль держави у фінансуванні ЗВО різних форм власності та господарювання нині вже не можна. Адже умови ринкової економіки та комерціалізації вищої освіти закономірно обумовлюють різновекторність і різноджерельність фінансування ЗВО, пошук ними оптимальних шляхів забезпечення свого функціонування і виконання своєї функціональної ролі в суспільстві. Як влучно зауважив 25-й президент Гарвардського університету (США) Д. Бок, «університети чимось схожі на затятих картярів або членів королівської родини, які перебувають у вигнанні: їм завжди не вистачає грошей для задоволення своїх потреб. Постійно зростаючі запити викладачів і студентів обходяться дорого. Весь час піднімаються ціни на книги та журнали. З'являються дедалі більш досконалі та дорогі технології та наукові пристрої, які доводиться придбавати, щоб іти в ногу з прогресом [29]. Отже, питання збільшення фінансування не є винятковою проблемою лише українських ЗВО.

Так, сучасний стан вищої освіти в Україні характеризується гострим дефіцитом бюджетного фінансування [28] на тлі жорсткої конкуренції між ЗВО різних напрямів підготовки фахівців і різних форм власності, що неодмінно потребує нових ефективних підходів до формування і використання матеріального, фінансового та науково-педагогічного потенціалу; насамперед це стосується закладів вищої освіти державної форми власності, які мають обмежені (порівняно з приватними) можливості залучення позабюджетних коштів [30]. Це, як ніколи раніше, загострює актуальність питання оптимізації господарської діяльності ЗВО, їх «виживання» та прогресивного розвитку в несприятливих економічних умовах, перетворення ЗВО на активного та повноправного учасника ринкових відносин, який би був достатньо самостійним і фінансово незалежним у взаємодії з іншими ринковими «акторами» [31].

Через це видається перспективним акцентування на розширенні фінансової автономії ЗВО «щодо використання фінансових ресурсів, які знаходяться в їх розпорядженні та надання освітніх послуг на платній основі» [32]. Таке розширення, зокрема, має передбачати: вихід державних та комунальних ЗВО зі статусу бюджетних установ з максимальним збереженням податкових, тарифних та митних преференцій, інших економічних та регуляторних умов, необхідних для їхнього успішного розвитку; забезпечення права ЗВО самостійно затверджувати кошториси і зміни до них; відмову від державного регулювання чисельності науково-педагогічних працівників; забезпечення права ЗВО самостійно встановлювати розміри оплати праці в межах їхніх кошторисів (у тому числі передбачити можливість оплати гонорарів та заробітних плат іноземним викладачам за спрощеними процедурами); скасування погодження оренди майна, спрощення процедури списання застарілого майна; стимулювання формування та використання сталих фондів (ендаументів), започаткування (spin-off) бізнес-проектів [26]. Як видається, підвищення фінансової автономії

ЗВО суттєво сприятиме забезпеченню достатнього рівня фінансової самостійності, щоправда, процеси фінансової децентралізації в Україні поки що перебувають у межах початкової стадії [33]. Водночас, ми усвідомлюємо, що зміцненню фінансової автономії ЗВО від держави має сприяти зростання зацікавленості фінансово-промислових угруповань до «фундаментальних досліджень та посиленням приватної підтримки дослідницької інфраструктури в університетах» [34], що має забезпечити приплив недержавних інвестицій до сфери вищої освіти з метою її субсидювання та підтримки.

Як випливає з аналізу можливостей та перспектив удосконалення управлінської та фінансової автономії ЗВО, їх розширення має призвести до суттєвого поліпшення реалізації ЗВО їх господарської функції. Адже саме автономні та високоспеціалізовані ЗВО можуть легше спеціалізуватися та адаптуватися до змін соціального середовища, що їх оточує. Відповідно, існуючі правові, фінансові й адміністративні перепони, що обмежують свободу ЗВО, заважають самим ЗВО визначати стратегії і структури, відриваючись від учасників конкуренції [35], мають бути подолані, зокрема і за допомогою законодавчих методів, внаслідок реалізації добре продуманої, поступової та збалансованої освітньої політики держави.

Висновки. Резюмуючи вищенаведені міркування, доходимо висновку, що концепція автономії ЗВО має важливе значення для пізнання особливостей господарсько-правового регулювання діяльності ЗВО за сучасних умов, виходячи з того, що: 1) саме така концепція гносеологічно детермінує найширший простір для реалізації господарської функції ЗВО у системі господарюючих суб'єктів; 2) є відпрацьованою на прикладі європейського освітнього простору концепцією, а саме до цього простору прагне інтегруватися Україна з її системою вищої освіти; 3) сучасні соціально-економічні умови розвитку більшості демократичних держав вимагають розширення автономії ЗВО; 4) найперспективнішими напрямками такого вирішення проблеми є розширення управлінської та фінансової автономії ЗВО, що відповідає як загальноєвропейським трендам розвитку вищої освіти, так і актуальним потребам зміцнення інституційної спроможності ЗВО в Україні; 5) система ЗВО всіх форм власності повинна забезпечуватися більш гнучким та ефективним управлінським механізмом як на загальнонаціональному рівні, так і на рівні самоврядних ЗВО.

Список використаної літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. ст. 141.
2. Баран М. П. Модернізація вищої освіти України: механізми інституційного регулювання: дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Івано-Франківськ. 2011. С. 174.
3. Русин М. О. Право на вищу освіту та його конституційне забезпечення. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 5. С. 236.
4. Парпан У. М. Правова природа вищої освіти в Україні: теоретико-правовий вимір : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень / Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Міністерство освіти і науки України, Національний університет «Львівська політехніка», Міністерство освіти і науки України, Львів, 2018. С. 342.
5. Автономія та врядування у вищій освіті: монографія / Воробйова О.П., Горецька Т.О., Дем'яненко Н.М., Калашнікова С.А., Коваленко О.М., Луговий В.І., Сич О., Слюсаренко О.М., Таланова Ж.В., Ткаченко В.П. К. : Інститут вищої освіти НАПН України, 2015. С. 185.
6. Савченко М. В. Визначення вищих навчальних закладів як суб'єктів господарювання. *Форум права*. 2011. № 4. С. 628.

7. Честнов І. Посткласична методологія права. *Право України*. 2014. № 1. С. 80.
8. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2004.
9. Фролов Ю. М. Вищі навчальні заклади як суб'єкти адміністративно-правових відносин у сфері вищої освіти. *Форум права*. 2013. № 2. С. 570.
10. Нестеренко П. В. Вищі навчальні заклади як суб'єкти майнових правовідносин : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Харків, 2008. С. 6.
11. Губерська Н. Л. Адміністративні процедури у сфері вищої освіти : дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2015. С. 103.
12. Карабін Т. О. Проблеми регламентації правового статусу вищих навчальних закладів у законодавстві України. *Міжнародний науковий вісник*: зб. наук. статей за матеріалами XXVII Міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород-Будапешт, 26–29 лист. 2013 р.) / ред. кол. В. І. Смоланка (голова), І. В. Артёмов та ін. Ужгород: ДЗВО «УжНУ», 2014. Вип. 8 (27). С. 134–135.
13. Жигалкін І. П. Установи як юридичні особи: монографія. Харків : Право, 2010. С. 28, 48.
14. Острівний І. М. Моделювання організаційно-правових форм вищих навчальних закладів приватної форми власності. *Держава і право*. Вип. 51. С. 421–427.
15. Баб'юк М. П. Організаційно-правова форма вищого навчального закладу як юридичної особи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного ун-ту*. 2016. Вип. 19. С. 93.
16. Баб'юк М. П. Цивільно-правовий статус вищого навчального закладу за законодавством України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2016. № 1. С. 84.
17. Гринькевич О. С. Управління конкурентоспроможністю вищої освіти України (методологія аналізу і системи моніторингу). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису : дис. ... докт. екон. наук : 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством / Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2018. С. 60.
18. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2004.
19. Рижак Т. В. Механізм управління фінансово-господарською діяльністю вищого навчального закладу у забезпеченні економічного розвитку : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Хмельницький національний університет. Хмельницький, 2014. С. 6.
20. Пасінович І. І. Державне регулювання вищої освіти в умовах ринкових відносин : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03. Львів, 2009. С. 16.
21. Мокляк В. М. Розвиток автономії в університетах України (XIX – початок XX століття) : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Міністерство освіти і науки України, Полтава, 2019. С. 144–145.
22. Линовицька О. Автономія і відповідальність навчального закладу. *Вища освіта України*. 2012. № 1. С. 56–60; Мокляк В. Обґрунтування поняття «автономія вищого навчального закладу». *Педагогічні науки*. 2015. № 63. С. 132–137; Хомерікі О. А. Автономія вищих навчальних закладів у сучасних соціально-економічних реаліях: конкурентні війни або трамплін для стрибка? *Грані*. 2015. № 1 (117). С. 103–108.
23. Гайгер Роджер Л. Знання и деньги. Исследовательские университеты и парадокс рынка / пер. с англ. И. Дягилевой; под науч. ред. А. Рябова; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». М. : Изд. дом Высшей школы экономики, 2018. С. 18.
24. Іщенко А. Ю. Інноваційні дослідницькі університети як чинник модернізації освітньо-наукової сфери та розбудови

суспільства знань". Аналітична записка. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/innovaciyni-doslidnicki-universiteti-yak-chinnik-modernizacii>.

25. Гурак Р. В. Господарсько-правове забезпечення діяльності державних вищих навчальних закладів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Харків, 2012. С. 193.

26. Концепція реформи управління закладами вищої освіти. URL: <https://osvita.ua/vnz/reform/69080/>.

27. Красільник О. В. Модернізація фінансування державних вищих навчальних закладів України : дис. ... канд. екон. Наук : 08.00.08. Київ, 2016. С. 11.

28. Карзун І. Г. Організаційно-економічні засади інноваційного розвитку системи закладів вищої освіти в Україні : дис. ... канд. екон. Наук : 08.00.03. Кропивницький, 2016. С. 89.

29. Бок Д. Университеты в условиях рынка. Коммерциализация высшего образования / пер. с англ. С. Карпа ; Нац. иссл. ун-т «Высшая школа экономики». М. : Изд. дом Высшей школы экономики, 2012. С. 9.

30. Підгорний А. З., Корольова Т. С., Лапіна І. С. Бюджетування – ефективний засіб управління фінансами ЗВО. *Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. Праць / Одеський нац. екон. ун-т. Одеса, 2013. Вип. 2 (49), ч. 1. С. 155–163.*

31. Щудло С. А. Суб'єкти ринку освітніх послуг: неінституціональний підхід. URL : file:///C:/Users/Asus/Downloads/Npчdusoc_2012_177_165_14%20.pdf.

32. Тимошенко О. В. Фінансовий механізм функціонування та розвитку системи вищої освіти в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. Наук : 08.00.08. Суми, 2010. С. 6.

33. Коваль В. В. Фінансове забезпечення закладів вищої освіти в умовах переходу до фінансово-господарської автономії. *Держава та регіони. – Серія: Економіка та підприємство. 2018. № 4 (103). С. 198.*

34. Kennedy D. Reaping Basic Research. *Science. 2000. Vol. 290. Oct. 20. P. 451.*

35. Хоружий Г. Ф. Європейська політика вищої освіти. Монографія. Полтава : Дивосвіт, 2016. С. 303.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Костицький Василь Васильович – доктор юридичних наук, професор Краківського педагогічного університету імені Комісії народної освіти

Тимошенко Максим Олександрович – кандидат юридичних наук, проректор Європейського університету

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Kostytsky Vasyl Vasylovych – Doctor of Law, Professor of the Krakow Pedagogical University named after the Commission on Public Education

v.kostytsky@yahoo.com

Tymoshenko Maksym Oleksandrovych – PhD., Associate Professor, Vice-Rector of Private higher education institution «European University»